

וסיל מאכנו

לוח שנה נצחי

תרגום מאוקראינית: מרים-פייגא בונימוביץ'
עריכה לשונית: לובה קלוקין

פרק א'
1672. ארץ סלמנדרה

הדמויות:

מהמט הרביעי, הסולטן העותמאני
קפריילי פאזיל אהמט פאשא, הווזיר הגדול
הריץ ברביץ', מוכס
אנה ברביץ', אשתו
ורורה ברביץ', בתו
איוון ברביץ', בנו
מתיי ברביץ', בנו
פוולו ברביץ', בנו
מיכל וישניובייצקי, מלך פולין
יאן סובייסקי, מלך פולין
אנטוני ווליאנסקי, חורונז'י¹ חיל הוסרים² של פולין
אשכנזי, סוחר יהודי מיאזלובייץ
מינאס סירינוביץ', סוחר ארמני מיאזלובייץ
יעקוב, אספטור, קשישטוף, בנו של מינאס
בוהדן ספרוביץ', מצביא ארמני מיאזלובייץ
שבתי צבי, משיח שקר יהודי
שרה, אשתו של שבתי צבי
הביילרביים³ של יאזלובייץ
הוג'ה עלי-אפר, לבלר הדיוואן
מורזה, פקיד עותמאני
אנופרקו, לוכד ציפורים
ואחרים

1. המשיח מאיזמיר

סיפורנו מתחיל בכך שבסתיו של שנת 5426 מבריאת העולם, בשנת 1666 מהולדת ישוע, בשנת 1115 לספירה ארמנית ובשנת 1076 לפי הלוח ההיג'רי יצאה מנמל בעיר איזמיר גליאת בסטרדה⁴.

1 דרגה צבאית בפולין וארצות אחרות במזרח אירופה.

2 הוסרים (מהונגרית Huszár) הם סוג של פרשים שהיו נפוצים באירופה בעת החדשה.

3 מושלים עותמנים.

4 גליאה – ספינת משוטים. בסטרדה - סוג מסוים של ספינת משוטים בו התפאר הצי העותמני במאה ה-16-17.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Ba%C5%9Ftarda>

אירוע שאפשר שאף אדם לא היה שם לב אליו, אילו מי שהפליג בגליאה זו לאיסטנבול היה מישהו אחר, ולא שבת צבי, תושב איזמיר שהכריז לעולם כולו על דבר משיחות. קרבו השנים שבהן התבוננו בדאגה למדנים יהודים ותאולוגים נוצרים למען יבינו: מה מצפה לעולם הזה. הם המתינו לביאת המשיח ולסוף העולם. ועל כן לא שכחו המחלוקות בבתי מדרשות, שכן תלמידי חכמים, בעוקבם באצבע אחרי כל אות בספרי תורה, גוללו מגילות קלף, כדי שתהא תחילה עינם משגת את המילים, ולאחריה שכלם.

ואילו תאולוגים נוצרים, כמו יואניקיי גליאטובסקי, היו סמוכים ובטוחים כי רק הנוצרים מקיימים את תורת משה, ועל כן ייושעו. אסטרונומים השקיפו על השמיים זרועי הכוכבים, תרים אחר כוכבים ומופתות שמיים, כדי להיות הראשונים להבחין בדבר מה שירמוז להם על בשורת אחרית הימים. והרי ידוע שלפני אחרית הימים יבואו משיחי שקר, מלחמות, רעב, מחלות, מבולים ואנדרלמוסיה גדולה בכל העמים. בלונדון, למשל, סערה אז מגפת הדבר, שהביאו ממסעותיהם סוחרים הולנדים. פקיד האדמירלות המלכותית, סמואל פיפס, יתאר ביומנו כי לאחר פקודת השלטון להשמיד את כל הכלבים והחתולים, תחום המגפה התרחב. כל הקיץ הפיצו חולדות העיר את המחלה הקטלנית, ותושבי לונדון הוציאו את הגופות מבתיהם והערימו אותן ברחובות, כי לא היה במה לפנות אותן לבתי הקברות. ורק בתחילת ספטמבר שכח האופה המלכותי לכבות את התנור שבו אפה לחם לאנשי החצר — ואז נשרפה חצי העיר. יחד עם הבתים נשרפו אף נשאי המחלה, וכל אלו שעזבו את לונדון, חזרו. וכן התרחשו אז ברחבי העולם אירועים שנשכחו, ולכן גם אנחנו איננו יכולים לזכור אותם. ושבת צבי הוא, אשר יחלק את העולם לעשרים ושישה חלקים עבור חסידיו (ונספר על כך בהמשך), לא תהיה דאגתו נתונה כלל לכך שאימפריות וממלכות מחזיקות מזמן במה שחילק בקלות כה רבה.

האימפריה העותמאנית והאימפריה הרומית, ספרד ופורטוגל, מוסקוביה הצארית ושולת צ'ינג בסין, סילוקו של הפטריארך ניקון מתפקידו וגילוי הכבידה על ידי אייזק ניוטון, מלחמת הולנד-אנגליה והתנ"ך הארמני המודפס הראשון באמסטרדם — לכן כל מה שקשור בחוטים הבלתי נראים של ההיסטוריה חי אז בציפייה לאחרית הימים, והרי אחרית הימים תמיד איתנו.

אם כן, בעיתו של חודש ספטמבר, יום לפני ההפלה המתוכננת של הגליאה מנמל איזמיר, ביקר אצל ראיו פפדופולוס שבת צבי.

הוא מצא את רב החובל בקפאנה בנמל. פפדופולוס התיישב לארוחת צוהריים. הראיו היה רעב, והשיחה עם היהודי הייתה עלולה להימשך זמן רב. שבת צבי הבחין במורת רוח זו וחש בעונינות המכוונת כלפיו. אף מבטו הנוקב של רב החובל ביהודי, שנע מראשו של שבת ועד לרגליו, לא בישר שיחה נעימה.

השולחן מול הראיו היה עדיין ריק, וכאשר בלע הראיו את הרוק, שמע שבת את בטנו של פפדופולוס מקרקרת.

אך שבת צבי התחיל:

"אני שבת צבי," דיבר היהודי במהירות, נאחז בחוזקה בכל מילה כמו שחיין מותש האוחז בגבעולי קנה. בדיבורו ניכר ביטחון ובתוך דקה הסביר את מהות העניין. שבת התנהג כאילו היה זה פפדופולוס שביקש להצטרף לגליאה שלו, ולא להפך.

הקשיב פפדופולוס לשבת ונזכר בשמועות על היהודי הזה שהתפשטו באיזמיר.

לבסוף הבטיח שבת לראיו שישלם ביד רחבה על עצמו ועל בני לווייתו, אם יסכים להעלות אותם על הסיפון.

"וכמה אתם?" שאל פפדופולוס.

"תריסר," השיב שבת בגאווה. "אחד עשר גברים ושרה, אשתי."

<...>

שבת צבי חשף את פניו לזרמי רוח הים ושמע את רשרוש הבד.

הוא הפנה את פניו לאחור להביט באיזמיר. העיר שבה הוא, שבת צבי, נולד לפני ארבעים שנה, הצטמצמה עם כל מיל בדרך של ספינת המשוטטים, שנדמה היה לו שהיא מפליגה לנצח. בארבעים שנות חייו הוא נסע הרבה, למד תורה וקבלה, נמלט מערים, הסתכסך עם רבנים ולא שהה זמן רב בשום מקום.

על ההר פאגוס, המרחף מעל פני העיר, נראה מבצר קדיפקאלה. מהמקום הזה נצפה המפרץ בצורה הטובה ביותר. בילדותו טיפס שבת צבי מעלה דרך השיחים ודרך מטעי הזיתים אל ההר של המצודה ובחן כל פרט ופרט שהתגלה לנגד עיניו.

משך אותו בעיקר המפרץ הירוק, במיוחד לעת ליל, כאשר בגליאות ובסירות הדליקו עששיות. ואז, כשהים נרגע, היה חוזר שבת לביתו, חושש מכלבים ומחיילי יחידת הניצ'רים. בעודו יורד מן ההר, היה מרגיש את נשימתו של בורא העולם. בבית, כמו תמיד, נתקל שבת במהומה. אימו צעקה שהניצ'רים טבחו בילד או שחטפו אותו כדי למכור באיסטנבול. וכאשר היה ניגש שבת לאביו, היה מניח ידו על ראשו, מתכופף ומלחש דבר מה באוזנו של שבת. והילד היה הולך לישון.

כמו נפרד מאיזמיר, שבת עדיין ראה כיצד מתחת להר, מתוך כותל רצוף של בתי אבן, התנוססו החרוטים המחודדים של צריחי המסגדים. וכיצד הרחובות התאחו עם קירות הבתים. ומעטה ערפל אביך כיסה הן את ההר שכרע מעל העיר הן את העיר עצמה.

<...>

ובדיוק בזמן שהפליג שבת צבי בספינת המשוטטים לאיסטנבול, הגיעה הבשורה על אודות המשיח ליאזלובייץ. הביאו אותה יהודי הולנד. הם סיפרו את כל אשר ידעו בעצמם.

והם ידעו לא הרבה מיהודי יאזלובייץ. עם זאת, את אגרות נתן העזתי קראו זה מכבר בבתי הכנסת באמסטרדם, ודנו שם על ביאת המשיח בכל בית יהודי. אי לזאת נסעו הסוחרים ההולנדיים ההם לוואלכיה ומסרו את הבשורה ליהודי יאזלובייץ, והיא עברה במהירות מפה לאוזן ועוררה סערה גדולה ביאזלובייץ.

לאחר עזיבתם של היהודים מאמסטרדם, התכנסו יהודי יאזלובייץ בבית המדרשות ודיברו עד עלות השחר על המשיח, התפללו, ונרדמו בהניחם את הספרים מתחת לראשיהם. היו שאמרו שעליהם, יהודי יאזלובייץ, להתכונן למסע לירושלים, וכדי להגיע לשם מהר יותר יש למכור את כל רכושם עד תום. אחרים הציעו להמתין לשובם של סוחר אמסטרדם מוואלכיה כדי לשאול ולחקור אותם על פרטי הפרטים.

כאשר את הבשורה על אודות המשיח אימתו גם יהודי בוצאץ' - שאגרת אחת של נתן העזתי, שהועתקה בוניה, הביא להם מושקו, סוחר תבלינים - שלחו יהודי יאזלובייץ שמש מבית הכנסת להביא להם את האגרת ההיא. והשמש נסע לבוצאץ' והביא.

<...>

יהודי יאזלובייץ גם הם החליטו לשלוח שניים משלהם לבירת "השער הנשגב". ליבם התמלא שמחה ושלווה, לכן התכוננו לקראת עזיבה, לכן זימרו מזמורי תהילים ורקדו ברחובות, מושכים את תשומת ליבם של הנוצרים. וברוך, שהפריש כל שנה מעשר לבית הכנסת, רווי שמחה, פיזר עתה מתנות לכל מי שצדה עינו. וכאשר יצאו לדרך שניים מיהודי יאזלובייץ - אשר ונחום - לקבל את פני המשיח, אז אחרי מיטיניצה, כבר על הדרך לוואלכיה, השיגם הלילה. והם מעולם לא חזרו ליאזלובייץ. אולי הם ירדו לטמיון בדרך? מי יודע.

2. מבול

<...>

מסיפוריה של אימו למד הריץ ששושלת היוחסין שלו מקורה במיטיניצה, שדרכה מאז ומעולם הביאו סוחרים ארמנים ויהודים מיני סחורות ליאזלובייץ. מעבר למיטיניצה סיפרה האם, ניצבו ביתני מס לתשלום מסי המסחר. הם שילמו בעבור השימוש בגשרים ובעבור הזכות להתקדם הלאה. ועל אף שמעבר לסטריפה

החיים היו בטוחים יותר, נזכרה האם במיטניציה ובדרך ולאכיה פעמים הרבה. בילדותו נדמה היה להריץ שמעבר לסטריפה, משם הגיע עם אימו, עמדו סוחרים מול ביתני המכס והמתינו להכנסתם לדרך יאזלובייץ. הוא גם דמיין שאותם סוחרים משקים את סוסיהם בצ'רבונה קרניציה ולאחר מנוחה ממשיכים לאיטם ליאזלובייץ. אימו הייתה אומרת שביקרה בעיירה אך פעם אחת, ובזיכרון שלה נשמרה חומת המבצר הגדולה ושער האבן שדרכו היא ואביה, סבו של הריץ מיכאילו, נכנסו לעיר בעגלה. הם שהו שם יומיים. וכשהשמש התגלגלה מן השמיים, סיפרה אימו, הדליקו בעיר סמרטוטים משומנים בשומן כבש על מקלות מגולפים. אבני המבצר ריטטו וסוסים מנומנמים הפליצו. הריץ, כשנשא את אנה לאישה ביאזלובייץ, הספיק לבחון את העיר שניצב מעליה מבצר אבן ושהייתה לנחיל של ארמנים ויהודים. כולם התגודדו בכיכר מרוצפת באבנים. שם שכנו מועצת העיר ומחסני המסחר. הזוג הצעיר התחתן בכנסייה שלה מגדל פעמונים בנוי בכניסה.

<...>

חורונז'י חיל ההוסרים, אנטוני ווליאנסקי, שהמלך יאן קז'ימיז' העניק לו אדמות שוממות במיטניציה, נשא עימו אגרת חתומה בחותם המלכותי ותוכנית לבניית בית ואחוזה. הוא רכב על סוסה ערמונית, ולידו שני משרתיו והסוחר אשכנזי מיאזלובייץ. בכרכרה פתוחה למחצה ישבה והדפה מעליה זבובים וברחשים האופייניים לחודש יוני, אשתו יאדוויגה, ולצידה שני ילדיה הקטנים, מיקולאי ואנג'ליה. בזכות הקרב עם השוודים ליד צ'נסטוכובה, הצליח החורונז'י לשרת עד לדרגת אחוזה משלו.

אנטוני שלח את הבנאים, הארמנים מיאזלובייץ, ושילם לאשכנזי, הסוחר מיאזלובייץ, שיפקח על בניית הבית והאורות. זה היה בדיוק במאי 1660, כאשר הודיע אשכנזי במכתב לווליאנסקי שהבית נבנה ואפשר לבוא למיטניציה. אז לקח ווליאנסקי את יאדוויגה ואת ילדיו מפולין, אך טרם בואם למיטניציה פקד אותם מבול. ווליאנסקי ומשפחתו חיכו עד שמזג האוויר הסגרירי יחלוף ביאזלובייץ.

לאחוזתם העתידיית בחרו משפחת ווליאנסקי מקום על גבעה, שם כרתו חלק מחורשת האלונים. משם אפשר היה לראות את השפלה, שדרכה זרם הנהר דז'ורין מצפון לדרום. כשהרוכבים והכרכרה חלפו על יד מקום מחסום המכס לשעבר, אשכנזי היה הראשון להבחין שליד צ'רבונה קרניציה עומדת עגלה. אנטוני ווליאנסקי שלח מבט לעבר אשכנזי, וכשהוא התקרב אליו, אמר: "לא צריך להיות כאן שום איש".

ווליאנסקי עצמו לא ציפה לפגוש מישהו. לאורך כל הדרך אשכנזי הבטיח לחורונז'י שאנשי מיטניציה נמלטו מזמן מהמקומות האלה ושיש להביא משרתים לאחוזה. "אבל אם הצ'מבולים⁵ של הטטרים", הניח אשכנזי, "לא יגיעו למיטניציה, אנשי מיטניציה יחזרו לכאן." והוא נאנח לשמע אזכור הטטרים, כי הם חטפו כמה מיהודי יאזלובייץ והריצו לפניהם לערבות בוג'אק. "הלואי", השיב אנטוני, ודהר קדימה, מותר מאחוריו שובל של אבק השדה. הריץ הבחין מרחוק בעמוד אבק חום בדרך יאזלובייץ בזמן שקשר עגל לשיח לוז. "אורחים?" הוא שאל את עצמו. "ומי זה?"

3. סלמנדרה בבקבוק זכוכית

<...>

מינאס סירינוביץ' אינו היה יכול לדעת שיהודי יאזלובייץ שלחו את אשר ואת נחום לאיסטנבול כדי שיגלו את האמת. כבר בעת שהיה בירושלים שמע מינאס שהיהודים בעיר החלו לתסוס, שהמונים מסתובבים ברחובות, שמחים ולא ידוע ממה. איך דבר כזה יכול היה לקרות בירושלים העותמאנית, שבה יהודים ונוצרים היו אנשי ספר, שנאסר עליהם לשאת נשק, לרכוב על סוס או להעיד בבית המשפט? וכל פאשא שמר על הסדר באיילט⁶ שלו, כי על הכול נתן את הדין בראשו. לעותמאנים נודע על אודות שבתי צבי. על ההוא שמדרבן את היהודים להכירו בתור משיח ושנתן העזתי עוזר לו. ובעוד הפאשא התלבט והתחבט בשאלה מה יעשה, חמק שבתי צבי דרך מחסומי המשמר ויצא מן העיר. ולאן עשה דרכו - איש לא ידע.

5 יחידות צבאיות.

6 יחידה שלטונית באימפריה העותמאנית.

מינאס, כמו רבים אחרים, אווה לראות את פני המשיח, אך הוא לא הבין את שפת העם שמקרבו הופיע המשיח. לכן, פעם אחת כששבת צבי התווכח עם למדנים ורבנים ברחוב העיר העתיקה, מינאס לא הבי דבר, ובכלל הוא דמיין את המשיח אחרת לגמרי. מינאס שהה זמן מה בקרב היהודים ועזב את האנשים הנסערים עם נביאם, בהולכו לכנסיית הקבר לתפילת מעריב. וככל שהתקרב לכנסייה, כך צילו של מינאס הלך והתארך, כי התחיל היום להאפיל.

<...>

5. הצעדה

ב-28 בפברואר נערך משתה בבית השליחים. קיבלו את פניו של השגריר העותמאני. שבועיים לפני כן קראו את המכתבים שהלה הביא עימו. בדיוק היכה כפור עז. את חלל בית השליחים לא הספיקו לחמם היטב, וכשהתחילו להתאסף האורחים לקראת השעה שש בערב, בחדר המשתה היה קר כמו בכלבייה. המנות קפאו על השולחנות, והסנטורים והקצינים המוזמנים, לשמע אזכור שם המלך בנאומים היטו בעצלתיים את כובעיהם מראשם, על אף שהיה נדרש להעיפם מעלה. הגברות ישבו לבושות במעיליהן. הקצינים לא שתו ואכלו אך מעט מחשש לקלקל את קיבותיהם באוכל קר. שגריר הסולטן אהמט, שעקב אחר המתרחש במשתה, שהסתיים בשלוש לפנות בוקר, יספר אחר כך לוזיר הגדול קפרילי כי למלך שם איש אינו רוחש כבוד וכי האוכל מוגש קר וכי הכאפרים חולים בחודשי החורף, משתעלים ומתעטשים בשולחן.

למוחרת, לאחר שלא קיבל תשובה ברורה מהמלך, חסר שביעות רצון מן המשתה, עזב צ'אווש⁷ אהמט את ורשה. הוא נסע במזחלת, עטוף בחמיש אדרות עשויות עור כבש, חובש כובע שועל.

עד לגבולות עם וולאכיה ליוו אותו המשמר המלכותי וכפור נושך. באביב חידשו העותמאנים את בניית הגשר על הדנובה, שהחלה בקיץ שעבר, כפי שהודיע שליט מולדובה דוקה במכתב ליאן סובייסקי.

<...>

"כל מלחמה מולידה את המלחמה שלאחריה", אמר פאזיל אהמט קפרילי לעוזרו, "כמו שהורים מביאים ילדים לעולם".

"הכול ברצון אללה", השיב חסן-אע'א.

"ילדים תמיד טובים יותר מהוריהם", המשיך הווזיר.

"ילדים תמיד חושבים כך."

"אבל מלחמות אינן דומות, כמו שילדים מאותם הורים אינם דומים."

חסן-אע'א ניחש על מה הווזיר חושב.

השיחה חלה בעת שקפרילי היה קורא שוב במכתבים באדירנה. מאז שמהמט הרביעי עבר עם חצרו לאדירנה, הווזיר הגדול גם הוא עבר עם לשכתו לבירה השנייה. פאזיל אהמט בן השלושים ושבע לחייו הצליח לנהל מסעות צבאיים חשובים: לעצור את מלך הונגריה ראקוצי השני ואת ההבסבורגים ולחזק את גבול טרנסילבניה, להחזיק בעלות על אייוואר, לחתום על הסכם ואשוואר, לכבוש מחדש את קנדיה מוונציה ומאוחר יותר גם האי כרתים כולו. הוא הרגיש מנצח. בכל האיילטים של האימפריה ידעו על הניצחונות של הצבא העותמאני, שניצחו בזכות קפרילי. סביבות תחילת מאי 1672, כאשר סערו רעמים וברקים מעל אדירנה כל הלילה, הגה הווזיר הגדול פאזיל אהמט קפרילי לצעוד לפודוליה. מאז הניצחון המפואר של העותמאנים בכרתים והמצור על חיל המצב של העיר קנדיה, שנמשך עשרים ושמונה שנים, לא ניהלו העותמאנים מלחמות כלל.

כבר בשעות הערב החלו מתקבצים ענני גשם מעל אדירנה. וכאשר קפרילי עלה על יצועו, גשם זלעפות ריחף מעל ארמונו של הסולטן. פלגי פלגים של גשמים העיבו אותו. מביתו של הווזיר, הממוקם בצד הנגדי של הנהר טונג'ה, נראו מגדלים, ארובות של מטבח הסולטן וקווי מתאר של ביתנים. על הגשר שנכנס דרכו בכל פעם הווזיר לשער הראשי של הארמון נתרטבו בגשם האיניצ'רים שהיו במשמר בלילה. בביתן הזמירים, שנבנה בהוראת מהמט, שתקו בכלובים ציפורים מבוהלות.

<...>

"בוג'אג", כתב הוג'ה עלי-אפנדי, "היא עיר בגיא עמוק, ולה טרסות טבעיות השומרות על החום ועל הקור, והן מוקפות בגבעות. כדי להגיע לעיר, מכל כיוון, צריך לרדת בשבילים תלולים לתוך העמק, אך לצאת מגיאיות ומרחובות קטנים לצבא לא קל." ליד אוהל הלביר הדליקו מדורה, ומולה הוא ישב בגלבייה בצבע ארגמן, תופס את החום בכפות ידיו. הוא ראה את רצועות האש האדומות והצהובות רועדות בגבעות של בוג'אג' - מדורות שהדליקו חיילי הסולטן ליד האוהלים. ובבוקר העשן היה תלוי כמו חוטי-טויה עבים והתפשט על פני העיר בצינה של הבוקר.

<...>

9. החתונה

<...>

חתונה מוזרה התקיימה במיטניציה בזמנים העותמאניים ההם. בבוקר אחד בספטמבר התאספו אנשים מכל חצרותיה של מיטניציה לראות במשפחת ברביץ' נותנת את בתם ורוורה לאישה למורזה, שכולם הכירוהו כיוון שהוא גבה מהם מיסים. ידעו נשות מיטניציה שאנה ברביץ' דיברה אל ליבה של ורוורה שלא להתחתן עם עותמאני. שום דבר לא עזר. <...>

מעל לכול ובעיקר התעניינו אנשי מיטניציה היכן יתחתנו וכיצד ילבישו את הכלה, ולא באורחים מיאזלובייץ שהחלו מתכנסים. ועל הדברים אשר צפתה במ מיטניציה ביום חמישי, כי החתונה הייתה צריכה להסתיים לפני יום שישי, סופר במשך שנים רבות, עשורים ואפילו מאות שנים לאחר מכן. סיפרו אז שאת ורוורה אילצו להתחתן עם עותמאני, מה שהיה שקר גמור. המציאו שהביאו את הכלה בכוח למסגד ביאזלובייץ והכריחו להתאסלם.

סיפרו שכאשר החלה תהלוכת החתונה יוצאת מהחצר ואיכפו את הסוסים והאתונות, התנפלו אחיה של ורוורה על החתן ופצעו אותו בחרבות, כי כביכול לקח את אחותם לאישה בכוח. שוורורה רצתה לקפוץ מסוס החתונה שלה, אבל הייתה לבושה בבגדי חתונה טורקיים וידיה היו קשורות מתחת ללבושה הארגמני. סיפרו הרבה דברים מאוחר יותר, כי לא זכרה מיטניציה נישואים של נוצרייה עם מוסלמי. אפילו נישואים של נוצרייה פרבוסלבית עם קתולי היו דבר נדיר בתקופה ההיא.

אילו מורזה היה מתחתן באיסטנבול, הייתה התהלוכה מלווה לא רק בניגון. אחרי פמליית הכלה היו אז נוסעים ציפורים בכלובים, שטיחים, דברי רקמה למיניהם, תכשיטי זהב וכסף. ביום שלפני החתונה הייתה הכלה מתכנסת עם הנשים ועם הרווקות בבריכה על ספסלי שישי. הן היו רוחצות את הכלה ומכינות אותה לטקס החתונה, ואחר כך למיטת הכלולות. נגנים צוענים היו משמחים אותה, והיא הייתה משלמת בזהב טהור ובממתקים.

<...>

ואחרי הכול היה הוא אוחז בידה של הכלה, מוביל אותה לחדר עטור שטיחים, והיו הם נשכבים על גבי סדינים דקים. והיו הם מרשרשים על הסדינים הללו כמו נחשים בחול כל הלילה.

ביום רביעי הוא הגיעו מיאזלובייץ מתיי ואיוואן, לבושים בבגדים עותמאניים. לקראת שעות הצוהריים הופיעה פמליית החתן. תושבי מיטניציה ראו את מורזה לבוש בחלוק רקום, חובש צניף לבן מעוטר נוצות טווס ונועל מגפיים שהתהדקו בחוזקה סביב שוקיו של החתן. למורזה התלוו שלושה רוכבים וכרכרה. הכרכרה הייתה שייכת לאשכנזי. עכשיו היו ישובים בה נגני חתונות - שני צוענים שניגנו בתופי מרים ושני עותמאנים עם חוצצרה וזרנה. ביום שישי, שבוע לפני החתונה, הגיעה ורוורה ליאזלובייץ ונכנסה למסגד, שם פגש אותה קאדי. הוא שאל אותה מהי דתה, ומשמע שהיא פרבוסלבית, התרחק ממנה וניגש למורזה. לאחר שהתייעץ מורזה עם הקאדי, לא התעקש שוורורה תתאסלם. הוחלט שהיא תישאר נוצרייה, אך הנישואים יתקיימו במסגד. הברביצים שמחו בכך.